

semini tuo, quod est Christus¹. » Si ergo semen Abrahamæ, hoc est Christus; quid aliud dictum est quibus dictum est, Ergo semen Abrahamæ estis, nisi, ergo Christus estis? Inde est quod alio loco idem ipse Apostolus ait: « Nunc gaudeo » in passionibus pro vobis, et adimpleo ea quæ desunt » pressurarum Christi in carne mea². » Non dixit, pressurarum mearum, sed Christi, quia membrum erat Christi: et in persecutionibus suis, quales Christum in suo toto corpore pati oportebat, etiam ipse pressuras ejus pro sua portione adimplebat. Quod ut etiam hoc loco certum sit, attende sequentia. Cum enim dixisset: « Et pro eis ego sanctifico me ipsum³, » ut intelligeremus hoc eum dixisse, quod eos sanctificaret in se, mox addidit, « Ut sint et ipsi » sanctificati in veritate. » Quod quid est aliud quam, in me, secundum id quod veritas est Verbum illud in principio Deus? In quo et ipse filius hominis sanctificatus est ab initio creationis suæ, quando Verbum factum est caro: quia una persona facta est Verbum et homo. Tunc ergo sanctificavit se in se, hoc est, hominem se in Verbo se: quia unus Christus Verbum et homo, sanctificans hominem in Verbo. Propter sua vero membra, « Et pro eis, » inquit, « ego. » id est, quod prosit etiam ipsis, quia et ipsi sunt ego; sicut mihi profuit in me, quia homo sum sine ipsis: « Et ego sanctifico me ipsum, » hoc est, ipsos in me tanquam me ipsum sanctifico ego, quoniam in me etiam ipsi sunt ego. « Ut sint et ipsi sanctificati in » veritate. » Quid est « et ipsi, » nisi, quemadmodum ego: « in veritate, » quod ipse sum ego? Deinde jam non solum de Apostolis, sed etiam de suis cæteris membris incipit dicere: quod donante ipso, alio sermone tractandum est.

¹ Galat. iii, 16. — ² Colos. i, 24. — ³ Joan. xvii, 19.

TRACTATUS CIX.

In illud: *Non pro his autem rogo tantum, sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me.*

I. DOMINUS Jesus jam sua propinquante passione, cum orasset pro Discipulis suis, quos et Apostolos nominavit, cum quibus cœnaverat ultimam cœnam, de qua traditor ejus per buccellam manifestatus exierat, et cum quibus post ejus egressum antequam pro eis oraret, multa jam fuerat locutus; adjunxit et cæteros, qui in eum fuerant credituri, et ait ad Patrem, « Non pro his autem rogo » tantum¹, » id est pro Discipulis, qui cum illo tunc erant: « sed et pro eis, inquit, qui credituri sunt per » verbum eorum in me. » Ubi omnes suos intelligi voluit, non solum qui tunc erant in carne, sed etiam qui futuri erant. Quotquot enim postea crediderunt in eum, per verbum Apostolorum sine dubio crediderunt, et donec veniat, credituri sunt: ipsis enim dixerat: « Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis²: » et per hos Evangelium ministratum est, et antequam scriberetur; et utique quisquis in Christum credit, Evangelio credit. Non itaque hi tantum intelligendi sunt quos ait in se credituros per verbum eorum, qui ipsos cum in carne viverent, Apostolos audierunt: sed et post obitum eorum, et nos longe post nati, per verbum eorum credidimus in

¹ Joan. xvii, 20. — ² Id. xv, 27.

Christum. Quoniam ipsi qui cum illo tunc fuerunt, quod ab illo audierunt, cæteris prædicaverunt : atque ita verbum eorum ut etiam nos crederemus, ad nos usque pervenit, ubicumque est ejus Ecclesia ; et perventurum est ad posteros, quicumque, ubicumque postea in eum credituri sunt.

II. Potest itaque videri Jesus in hac oratione non orasse pro quibusdam suis, nisi diligenter scrutemur in eadem oratione verba ejus. Si enim pro eis prius oravit, sicut jam ostendimus, qui cum illo tunc erant, postea vero etiam pro eis, qui per verbum eorum in illum fuerant credituri ; potest dici non orasse pro illis, qui neque tunc erant cum illo quando ista dicebat, neque per verbum eorum postea, sed in eum sive per ipsos, sive quomolibet, tamen ante crediderant. Numquid enim cum illo tunc erat Nathanaël ? Numquid Joseph ille ab Arimathia, qui corpus ejus a Pilato petiit, quem jam Discipulum ejus fuisse iste ipse Joannes Evangelista testatur¹ ? Numquid Maria mater ejus, et aliæ feminæ, quas ejus Discipulas in Evangelio jam tunc fuisse didicimus ? Numquid cum illo tunc erant de quibus sæpe dicit idem Joannes evangelista, « Multi crediderunt in eum² ? » Nam unde erat multitudo illa eorum, qui cum ramis partim præcedebant, partim sequebantur insidentem jumento, dicentes : « Benedictus qui venit in nomine Domini³ : » et cum eis pueri, de quibus ipse ait fuisse prædictum : « Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem⁴ ? » Unde quingenti fratres, quibus simul post resurrectionem non apparuisset, nisi in eum ante credidissent⁵ ? Unde illi centum et novem, qui cum istis undecim centum et viginti erant, quando simul congregati

¹ Joan. xix, 38. — ² Id. ii, 23, iv, 39, vii, 31, viii, 30, et x, 42. — ³ Matth. xxi, 9, etc. — ⁴ Psal. viii, 3. — ⁵ I Cor. xv, 6.

post ejus ascensum expectaverunt, et acceperunt promissum Spiritum sanctum¹ ? Unde erant isti omnes, nisi ex illis de quibus dictum est, Multi crediderunt in eum ? Non ergo pro eis tunc oravit Salvator, quoniam pro eis oravit qui cum illo tunc erant, et pro aliis qui per verbum eorum in eum non jam crediderant, sed fuerant credituri. Isti autem nec cum illo tunc erant, et in eum jam ante crediderant. Omitto dicere de Simeone sene, qui in infantulum credidit ; de Anna prophetissa ; de Zacharia et Elizabeth, qui eum prophetaverunt antequam de virgine nasceretur ; de filio eorum Joanne præcursore ejus, amico sponsi, qui eum et in sancto Spiritu agnovit, et absentem prædicavit, et aliis agnoscendum cum præsens esset ostendit² : hos omitto quoniam responderi potest orandum pro talibus mortuis non fuisse, qui cum magnis suis meritis hinc abierant, et recepti quiescebant ; hoc enim et de antiquis justis similiter respondetur. Quis enim eorum a damnatione totius massæ perditionis, quæ per unum hominem facta est, salvus esse potuisset, nisi in unum mediatorem Dei et hominum in carne venturum revelante Spiritu credidisset³ ? Sed numquid ei pro Apostolis orandum fuit ? et pro tam multis, qui in hac vita adhuc erant, nec cum illo tunc erat, et jam ante crediderant, orandum non fuit ? Quis hoc dixerit ?

III. Intelligendum est igitur, quod nondum in eum sic crediderant, quomodo in se credi volebat : quandoquidem et ipse Petrus, cui confitenti et dicenti : « Tu es Christus Filius Dei vivi⁴, » tam magnum testimonium perhibuerat, magis eum mori nolebat, quam mortuum resurrecturum esse credebat ; unde mox ab eo appellatus est

¹ Act. i, 15, et ii, 4. — ² Luc. ii, 28, etc., et i, 42, etc. — ³ I Tim. ii, 5. — ⁴ Matth. xvi, 16.

satanas¹. Fideliores itaque reperiuntur, qui defuncti jam fuerant, et resurrecturum Christum revelante Spiritu non utique dubitabant, quam illi qui cum credidissent ipsum redempturum Israël, visa ejus morte spem totam quam de illo habuerant perdidit. Nihil itaque melius credimus, quam post ejus resurrectionem impertito Spiritu sancto, et doctis et confirmatis Apostolis, eisque in Ecclesia primitus doctoribus constitutis, per eorum verbum sic alios credidisse quemadmodum in Christum credi oportebat, id est, ut fidem resurrectionis ejus tenerent. Ac per hoc et illos omnes qui jam in eum credidisse videbantur, ad eorum numerum pertinuisse pro quibus oravit, dicens: « Non pro his autem rogo tantum, sed » et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in » me. »

IV. Sed restat nobis ad istam quaestionem adhuc solvendam beatus Apostolus, et latro ille crudelis in scelere, fidelis in cruce. Paulus quippe apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum se dicit factum Apostolum²: et de ipso suo Evangelio loquens ait: « Neque enim ab homine ego accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi³. » Quomodo igitur erat in eis de quibus dictum est, « credituri » sunt per verbum eorum in me? » Latro vero ille tunc credidit, quando in ipsis doctoribus fides quae fuerat qualiscumque defecit. Nec ipse itaque per eorum verbum credidit in Christum Jesum: et tamen sic credidit, ut quem videbat crucifixum, confiteretur non solum resurrecturum, verum etiam regnaturum, dicendo: « Memento » mei cum veneris in regnum tuum⁴. »

V. Proinde relinquitur, ut si Dominus Jesus hac oratione

¹ Matth. xvi, 23. — ² Galat. 1, 1. — ³ Ibid. 12. — ⁴ Luc. xxii, 42.

pro suis omnibus quicumque in hac vita, quae tentatio est super terram¹, vel tunc erant, vel futuri erant, orasse credendus est, sic intelligamus quod dictum est, « per » verbum eorum, » ut ipsum verbum fidei quod praedicaverunt in mundo, hic significatum esse credamus: dictum autem esse verbum eorum, quoniam ab ipsis est primitus ac praecipue praedicatum. Jam enim ab ipsis praedicabatur in terra, quando per revelationem Jesu Christi ipsum verbum eorum Paulus accepit. Unde et contulit cum eis Evangelium, ne forte in vacuum cucurrisset aut curreret; et dexteras ei dederunt²: quia et in illo, quamvis non per eos illi datum, tamen verbum suum, quod jam praedicabant, et in quo fundati fuerant, invenerunt. De quo verbo resurrectionis Christi idem dicit Apostolus: « Sive ego, sive illi, sic praedicamus, et sic » credidistis³, » et iterum, « Hoc est, inquit, verbum » fidei quod praedicamus, quia si confessus fueris in ore » tuo quia Dominus est Jesus, et credideris in corde tuo » quia Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris⁴. » Et in Actibus Apostolorum legitur, quod in Christo Deus definierit fidem omnibus, suscitans eum a mortuis⁵. Hoc verbum fidei, quia principaliter ac primitus per Apostolos, qui ei cohaeserant praedicatum est, ideo verbum eorum dictum est. Neque enim propterea non est verbum Dei, quia dictum est verbum eorum: cum dicat idem Apostolus Thessalonicenses excepisse a se, non ut verbum hominum, sed sicut est, inquit, vere verbum Dei⁶. Ideo ergo Dei, quia Deus id donavit: eorum vero verbum dictum est, quia hoc praedicandum illis Deus primitus ac praecipue commendavit. Ac per hoc etiam ille latro in sua fide verbum eorum habebat: quod eorum propterea dictum erat, quoniam pra-

¹ Job. vii, 1. — ² Galat. ii, 2. — ³ 1 Cor. xv, 11. — ⁴ Rom. x, 3, 9. — ⁵ Act. xvii, 31. — ⁶ Thess. ii, 13.

dicandum ad eorum officium primitus ac præcipue pertinebat. Denique cum murmur factum esset de ministerio mensarum a viduis Græcorum, antequam Paulus credidisset in Christum; responderunt Apostoli, qui Domino ante cohæserant: « Non est bonum nos relinquere verbum Dei, et ministrare mensis¹. » Tunc ordinandos diaconos providerunt, ne ipsi a prædicandi verbi avocarentur officio. Unde merito dictum est verbum eorum, quod est verbum fidei, per quod omnes in Christum undecumque id audierint crediderunt, vel audituri et credituri sunt. Ergo illa oratione pro omnibus quos redemit, sive tunc in carne viventes, sive postea futuros, redemptor noster oravit, cum rogans pro Apostolis qui cum illo tunc erant, adjunxit etiam illos qui per eorum verbum in eum fuerant credituri. Quid autem adjunctis illis deinde dicat, alia est disputatione tractandum.

TRACTATUS CX.

De eo quod sequitur: *Ut omnes unum sint, etc.* usque ad id, *Et dilexisti eos, sicut et me dilexisti.*

I. CUM Dominus Jesus orasset pro Discipulis suis, quos tunc secum habebat, atque adjunxisset suos alios, dicens: « Non pro his autem rogo tantum, sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me²: » velut quæreremus, quid vel quare pro illis rogaret, continuo subintulit, dicens: « Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint³. » Et

¹ Act. vi, 2. — ² Joan. xvii, 20. — ³ Ibid. 21.

superius cum adhuc pro solis Discipulis, quos secum habebat, oraret: « Pater sancte, inquit, conserva eos in nomine tuo quos dedisti mihi, ut sint unum sicut et nos¹. » Hoc ergo nunc etiam et pro nobis rogavit, quod tunc pro illis, ut omnes, hoc est, et nos et illi, unum simus. Ubi diligenter advertendum est, non dixisse Dominum ut omnes unum simus; sed, « Ut omnes unum sint, sicut tu, » Pater, in me et ego in te, » subintelligitur, unum sumus; quod apertius dicitur postea: quia et prius dixerat de Discipulis qui cum illo erant, Ut sint unum sicut et nos. Quamobrem ita est Pater in Filio, et Filius in Patre, ut unum sint, quia unius substantiæ sunt: nos vero esse quidem in eis possumus, unum tamen cum eis esse non possumus; quia unius substantiæ nos et ipsi non sumus, in quantum Filius cum Patre Deus est. Nam in quantum homo est, ejusdem substantiæ est cujus et nos sumus. Sed nunc illud potius voluit commendare, quod alio loco ait: « Ego et Pater unum sumus²: » ubi eandem Patris et suam significavit esse naturam. Ac per hoc et cum in nobis sunt Pater et Filius, vel etiam Spiritus sanctus, non debemus eos putare naturæ unius esse nobiscum. Sic itaque sunt in nobis, vel nos in illis, ut illi unum sint in natura sua, nos unum in nostra. Sunt quippe ipsi in vobis, tanquam Deus in templo suo; sumus autem nos in illis, tanquam creatura in creatore suo.

II. Deinde cum dixisset: « Ut et ipsi in nobis unum sint, » adjunxit, « Ut mundus credat quia tu me misisti³. » Quid est hoc? Numquidnam tunc crediturus est mundus; quando in Patre et Filio unum omnes erimus? Nonne ista est pax illa perpetua, et potius fidei merces quam fides? unum enim erimus, non ut credamus, sed quia credidimus. Sed etsi in hac vita propter ipsam com-

¹ Joan. xvii, 11. — ² Id. x, 30. — ³ Id. xvii, 21.

munem fidem, omnes qui in unum credimus, unum sumus, juxta illud Apostoli: « Omnes enim vos unum estis » in Christo Jesu¹: » etiam sic non ut credamus, sed quia credimus, unum sumus. Quid est ergo: « Omnes unum » sint, mundus credat. » Ipsi quippe « omnes » mundus est credens. Neque enim alii sunt qui unum erunt, et alius est mundus propterea crediturus, quia illi unum erunt: cum procul dubio de his dicat: « Ut omnes unum sint², » de quibus dixerit, « Non pro his autem rogo tantum, sed » et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me: » continuo subjungens, « Ut omnes unum sint. » Isti autem « omnes » quid est, nisi mundus, non hostilis utique, sed fidelis? Nam ecce qui dixerat: « Non pro mundo rogo, » pro mundo rogat ut credat³. » Quoniam est mundus de quo scriptum est: « Ne cum hoc mundo damnemur⁴. » Pro isto mundo non rogat: neque enim quo sit prædestinatus, ignorat. Et est mundus de quo scriptum est: « Non enim venit filius hominis ut judicet mundum, sed » ut salvetur mundus per ipsum⁵: » unde et Apostolus, Deus, inquit, erat in Christo, mundum reconcilians sibi⁶. Pro isto mundo rogat, dicens, « Ut mundus credat quia » tu me misisti. » Per hanc enim fidem mundus reconciliatur Deo, cum credit in Christum qui est missus a Deo. Quomodo ergo intellecturi quod ait: « Ut et ipsi in nobis » unum sint, ut credat mundus quia tu me misisti: » nisi quia non in eo causam posuit ut credat mundus, quia illi unum sunt, tanquam ideo credat quod eos esse unum videt; cum ipse mundus sint omnes, qui credendo unum fiunt: sed orando dixit: « Ut mundus credat; » sicut orando dixit: « Ut omnes unum sint; » orando dixit: « Ut et ipsi in nobis unum sint? » Hoc est enim « omnes

¹ Galat. iii, 25. — ² Joan. xvii, 20. — ³ Ibid. 9. — ⁴ 1 Cor. xi, 32. — ⁵ Joan. iii, 17. — ⁶ 2 Cor. v, 19.

» unum sint, » quod est « mundus credat: » quoniam credendo unum fiunt: perfecte unum, qui cum natura essent unum, dissentiendo ab uno non erant unum. Denique si verbum quod ait: « rogo, » tertio subaudiamus, vel potius quo plenius fiat, ubique ponamus; erit hujus expositio sententiæ manifestior. « Rogo ut omnes unum » sint, sicut tu, Pater, in me, et ego in te: rogo ut et ipsi » in nobis unum sint: rogo ut mundus credat quia tu me » misisti. » Ideo quippe addidit, quod dixit: « In nobis, » ut quod unum efficimur fidelissima charitate, gratiæ Dei noverimus tribuendum esse, non nobis: sicut Apostolus cum dixisset: « Fuistis enim aliquando tenebræ, nunc » autem lux, » inquit, et ne sibi hoc tribuerent, adjecit, « in Domino¹. »

III. Deinde Salvator noster rogando Patrem, se hominem demonstrabat: nunc demonstrans et se ipsum, quoniam cum Patre Deus est, facere quod rogat, « Et ego, » inquit, claritatem quam dedisti mihi, dedi illis². » Quam claritatem, nisi immortalitatem, quam natura humana in illo fuerat acceptura? Nam nec ipse adhuc acceperat eam, sed more suo propter immobilitatem prædestinationis, præteriti temporis verbis futura significat, quod nunc clarificandus, hoc est suscitandus a Patre, et ipse sit nos ad eam claritatem suscitaturus in fine. Simile est hoc ei quod alibi dicit: « Sicut Pater suscitavit mortuos et vivificat, » sic et Filius quos vult vivificat³. » Et quos, nisi eosdem quos Pater? Quæcumque enim Pater facit, non alia, sed hæc et Filius; nec aliter, sed similiter facit. Ac per hoc suscitavit et se ipsum etiam ipse. Nam inde est: « Solvite templum hoc, inquit, et in triduo resuscitabo » illud⁴, » Proinde immortalitatis claritatem, quam sibi a Patre datam dicit, etiam ipse sibi dedisse intelligendus

¹ Ephes. v, 8. — ² Joan. xvii, 22. — ³ Id. v, 21. — ⁴ Id. ii, 19.

est, etsi non dicit. Ideo quippe sæpius solum Patrem facere dicit quod et ipse facit cum Patre, ut quidquid est ei tribuat de quo est. Sed et aliquando etiam tacito Patre, se dicit facere quod facit cum Patre: ut intelligamus ita Filium non esse a Patris opere separandum, quando se tacito Patrem dicit aliquid operari; quemadmodum nec Pater ab opere Filii separatur, quando ipso tacito Filius operari dicitur, quod nihilominus pariter operantur. Cum ergo tacet Filius in opere Patris operationem suam, humilitatem commendat, ut sit nobis salubrior: cum vero vicissim in opere suo tacet operationem Patris, paritatem suam commendat, ne credatur inferior. Isto igitur modo et hoc loco nec se facit alienum a Patris opere, quamvis dixerit « Claritatem quam dedisti mihi: » quia et ipse dedit eam sibi: nec Patrem facit alienum ab opere suo, quamvis dixerit. « dedi eis; » quia et Pater illam dedit eis. Inseparabilia namque sunt opera non solum Patris et Filii, verum etiam Spiritus sancti. Sicut autem ex eo quod Patrem pro suis omnibus rogavit, hoc fieri voluit: « Ut omnes unum sint: » ita ex hoc etiam suo beneficio quod ait, « Claritatem quam dedisti mihi dedi eis; » id fieri nihilominus voluit: nam continuo subjunxit, « Ut sint unum, sicut et nos unum sumus¹. »

IV. Deinde addidit: « Ego in eis, et tu in me, ut sint consummati in unum². » Ubi se mediatorem inter Deum et homines breviter intimavit. Neque enim hoc ita dictum est, tanquam Pater non sit in nobis, aut nos in Patre non simus; cum et alio loco dixerit: « Veniemus ad eum, et mansionem apud eum faciemus³: » et hic paulo ante non dixerit: « Ego in eis et tu in me, » quod dixit modo; aut, Ipsi in me et ego in te; sed, « Tu in

¹ Joan. xvii, 22. — ² Ibid. 23. — ³ Id. xiv, 23.

» me et ego et in te, et ipsi in nobis. » Quod ergo nunc ait: « Ego in eis et tu in me, » ita dictum est ex persona mediatoris, sicut illud quod Apostolus ait: « Vos Christi: » Christus vero Dei¹. » Quod vero addidit: « Ut sint consummati in unum, » ostendit eo perducere reconciliationem, quæ fit per mediatorem, ut perfecta beatitudine, cui jam nihil possit adjici, perfruamur. Unde id quod sequitur: « Ut cognoscat mundus quia tu me misisti², » non sic accipiendum puto, tanquam iterum dixerit: « Ut credat mundus: » aliquando enim et cognoscere pro eo quod est credere ponitur, ut est quod ait aliquanto superius: « Et cognoverunt vere quia a te exivi, et crediderunt quia tu me misisti³. » Hoc dixit posterius crediderunt, quod prius dixerat cognoverunt. Sed hic quandoquidem de consummatione loquitur, talis est intelligenda cognitio, qualis erit per speciem, non qualis nunc est per fidem. Nam videtur ordo esse servatus in eo quod paulo ante dixit: « Ut credat mundus: » hic autem, « Ut cognoscat mundus. » Ibi enim quamvis dixerit: « Ut omnes unum sit, » et « in nobis unum sint; » non ait tamen, « Sint consummati in unum, » atque ita subnexuit, « Ut credat mundus quia tu me misisti: » hic vero, « Ut sint, inquit, consummati in unum; » ac deinde non addidit: « Ut credat mundus; » sed, « Ut cognoscat mundus quia tu me misisti. » Quamdiu enim credimus quod non videmus, nondum sumus ita consummati, quemadmodum erimus cum meruerimus videre quod credimus. Rectissime igitur ibi, « Ut credat mundus; » hic, « Ut cognoscat mundus: » tamen et ibi et hic, « quia tu me misisti; » ut noverimus quantum pertinet ad Patris et Filii inseparabilem charitatem, hoc nos modo credere quod tendimus credendo cognoscere. Si autem

¹ I Cor. iii, 23. — ² Joan. xvii, 23. — ³ Ibid. 8.

diceret, Ut cognoscant quia tu me misisti : tantumdem valeret quantum hoc quod ait : « Ut cognoscat mundus. » Ipsi sunt enim mundus, non permanens inimicus, qualis est mundus damnationi prædestinatus, sed ex inimico amicus effectus, propter quem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, ideo dixit : « Ego in eis et tu in » me¹ : » tanquam diceret, Ego in eis ad quos misisti me, et tu in me mundum reconcilians tibi per me.

V. Propterea sequitur etiam illud quod ait : « Et dilexisti eos sicut et me dilexisti. » In Filio quippe nos Pater diligit, quia in ipso nos elegit ante constitutionem mundi². Qui enim diligit Unigenitum, profecto diligit et membra ejus quæ adoptavit in eum per eum. Nec ideo pares sumus unigenito Filio per quem creati et recreati sumus : quia dictum est, « Dilexisti eos sicut et me. » Neque enim semper æqualitatem significat, qui dicit, Sicut illud, ita et illud : sed aliquando tantum, Quia est illud, est et illud ; aut, Quia est illud, ut sit et illud. Quis enim dixerit eo prorsus modo in mundum a Christo Apostolos missos, quomodo est ipse missus a Patre ? Ut enim alias taceam differentias, quas commemorare longum est, missi sunt certe illi cum jam homines essent ; missus est autem ipse ut homo esset : et tamen superius ait : « Sicut me misisti in mundum, et ego misi eos in » mundum³ : » tanquam diceret, quia misisti me, misi eos. Ita et hoc loco, « Dilexisti eos, inquit, sicut me dilexisti : » quod nihil aliud est quam, Dilexisti eos, quoniam et me dilexisti. Non enim membra Filii non diligeret qui diligit Filium ; aut alia causa est diligendi membra ejus, nisi quia diligit eum. Sed diligit Filium secundum divinitatem, quia genuit illum æqualem sibi ; diligit eum etiam secundum id quod homo est, quia ipsum unigenitum

¹ 2 Cor. v, 19. — ² Ephes. i, 4. — ³ Joan. xvii, 18.

Verbum caro factum est, et propter Verbum est ei cara Verbi caro : nos autem diligit, quoniam sumus ejus membra quem diligit, et hoc ut essemus, propter hoc nos dilexit antequam essemus.

VI. Quapropter incomprehensibilis est dilectio, qua diligit Deus, neque mutabilis. Non enim ex quo ei reconciliati sumus per sanguinem Filii ejus, nos coepit diligere : sed ante mundi constitutionem dilexit nos, ut cum ejus Unigenito etiam nos filii ejus essemus, prius quam omnino aliquid essemus¹. Quod ergo reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus, non sic audiatur, non sic accipiat, quasi ideo nos reconciliaverit ei Filius, ut jam inciperet amare quos oderat ; sicut reconciliatur inimicus inimico, ut deinde sint amici, et invicem diligant qui oderant invicem : sed jam nos diligenti reconciliati sumus ei, cum quo propter peccatum inimicitias habebamus. Quod utrum verum dicam, attestetur Apostolus : « Commendat, inquit, dilectionem suam Deus in nobis, quoniam cum » adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est². » Habebat itaque ille erga nos charitatem, etiam cum inimicitias adversum eum exercentes operaremur iniquitatem : et tamen ei verissime dictum est : « Odisti, Domine, omnes qui operantur iniquitatem³. » Proinde miro et divino modo et quando nos oderat, diligebat : oderat enim nos, quales ipse non fecerat ; et quia iniquitas nostra opus non omni ex parte consumpserat, noverat simul in unoquoque nostrum et odisse quod feceramus, et amare quod fecerat. Et hoc quidem in omnibus intelligi potest de illo, cui veraciter dicitur, « nihil odisti eorum quæ fecisti⁴. » Non enim quodcumque odisset esse voluisset, aut omnino esset quod omnipotens esse noluisset, nisi et in eo quod odit, esset etiam quod ama-

¹ Ephes. i, 4. — ² Rom. v, 8. — ³ Psal. v, 7. — ⁴ Sap. xi, 25.